

Verslag ACASA-debat over het Engelstalige onderwijs op Nederlandse universiteiten

15 januari 2015

Door Gert Jan van Wijngaarden

Het debat werd gevoerd naar aanleiding van het “manifest voor het behoud van het Nederlands” dat op 27 oktober 2014 door het ACASA bestuur is ontvangen (klik [hier](#) voor de tekst van het manifest). Als moderator trad op Gert Jan van Wijngaarden (archeologie UvA, lid dagelijks Bestuur ACASA). Het panel bestond uit vijf leden: Piet Gerbrandy (Latijn, UvA), Emilie van Opstall (Grieks, VU), Jan Willem van Henten (religiewetenschappen, UvA), Jan Paul Crielaard (archeologie, VU), Thomas Hart (researchmasterstudent Classics VU). Na de openingsstatements door de vijf panelleden werd het debat gevoerd aan de hand van vijf centrale debatpunten:

1. Het is onmogelijk om geesteswetenschappen te doceren in een andere taal dan je moedertaal. Het onderwerp heeft daarvoor te veel nuance en het Engels van de docenten is niet goed genoeg.
2. Engelstalig onderwijs creëert de mogelijkheid om grotere groepen (internationale) studenten aan te trekken, waardoor met name kleine vakken kunnen worden behouden. Die studenten maken het onderwijs bovendien interessanter.
3. Het Engels van zowel de Nederlandse als van de buitenlandse studenten is niet goed genoeg. Daardoor ontstaat steenkolen-onderwijs en sterk kwaliteitsverlies van het onderwijs
4. Studenten worden opgeleid voor een academische carrière, waarin de belangrijkste voertaal Engels is. Daar moeten universiteiten hen op voorbereiden.
5. Voortschrijding van het Engelstalige onderwijs leidt tot verschraling van de kennis van het Nederlands (en ook van andere vreemde talen dan het Engels) en het is juist de taak van de faculteit Geesteswetenschappen die te beschermen.

Duidelijke conclusies konden uit het debat niet echt worden getrokken. Wel waren er een aantal punten die steeds terugkwamen. Op hoofdlijnen waren dat:

Zowel voor- als tegenstanders vonden het niet goed om de dwingende verplichting op te leggen dat al het onderwijs in alle vakken in het Engels gegeven wordt. Er zou meer moeten worden nagedacht over het waar wel en waar niet en zo ja, op welke manier wel en welke manier niet. Het is niet zo dat alles of alleen in het Nederlands of alleen in het Engels moet. Kortom: flexibiliteit moet kunnen.

De noodzaak om studenten te bekwalen in ‘internationaal Engels’ als voorbereiding op een wetenschappelijke of internationaal georiënteerde carrière werd onderkend, maar de vraag is of dat alleen kan door opleidingen volledig Engelstalig te maken.

De invoering van de Engelse taal belast de docent en de student. Daarmee kan de kwaliteit omlaag gaan. Om dat te voorkomen dient er ondersteuning voor docent en student te komen.

Meer specifiek werden de volgende punten besproken:

- Er is geen coördinatie vanuit de overheid of tussen de universiteiten wat betreft de invoering van Engelstalig onderwijs.
- Voorstanders zijn voor het Engels als voertaal en Nederlands als uitzondering. Daarbij wordt geen rekening gehouden met de wet op het hoger onderwijs, waarin in artikel 7.1 wordt gesproken over het Nederlands als voertaal en andere talen in geval van uitzondering.
- Internationalisering, Engels en kwaliteit van het onderwijs worden over het algemeen op één lijn gesteld. Voorstanders van academisch Engels vinden over het algemeen dat de aansluiting bij het internationale veld uiteindelijk leidt tot kwaliteitsverbetering. Tegenstanders van academisch Engels plaatsen daar vraagtekens bij, omdat volgens hen internationalisering meer is dan Engels alleen; uitsluitend Engels is eerder een verarming ten opzichte van de huidige situatie; Nederlandse academici staan nu bekend om hun beheersing van veel vreemde talen. Dit is juist een van de zaken die Nederlanders voor hebben op de Angelsaksische wereld en het zou een verarming betekenen dat te verliezen. Engels betekent bovendien niet meteen kwaliteit, vooral niet als het Engels het onderwijsproces belemmert (academisch leren denken en argumenteren, zo genuanceerd mogelijk over humaniora leren praten doe je in eerste instantie in je eigen moedertaal).
- Het Nederlands van veel studenten die aankomen op de universiteit laat nog zeer te wensen over. Volgens sommigen is het de taak van het VWO om hier verbetering in aan te brengen, volgens anderen is het een van de kerntaken van de universiteit om te zorgen dat het Nederlands van de hoogstopgeleiden op peil is. Volgens hen betekent nadruk op Engels minder aandacht voor Nederlands zodat de eindtermen niet meer altijd gehaald zullen worden.
- Het is niet duidelijk waardoor de vraag naar onderwijs in het Engels nu werkelijk bepaald wordt:
 - economische factoren (buitenlandse studenten aantrekken en daarmee de studentenaantallen verhogen en de financiering door de overheid op basis van studentaantallen veiligstellen): in dat geval is een kosten-batenanalyse op zijn plaats.
 - de wens mee te doen met een Engelstalige globaliserende wereld en het idee anders 'de boot te missen' (Crielaard: je hebt *wINNERS* en *losers*: de *wINNERS* zijn degenen die zich aan de globaliserende trend aanpassen). Het gevaar van de wereldwijde eenheidsworst ligt op de loer.
 - studenten op een internationale wetenschappelijke carrière voorbereiden: zijn er dan signalen dat de academische opleiding van de mensen die nu in de universitaire wereld meedoen (die aan congressen deelnemen en publiceren in Engelstalige toptijdschriften) op dat punt onvoldoende is gebleken en verbetering behoeft? Zij hebben allemaal nog in het Nederlands gestudeerd. Bovendien leiden universiteiten het merendeel van de studenten op voor de Nederlandse arbeidsmarkt, waar een goede beheersing van het Nederlands nog altijd essentieel is (onderwijs, psychologie, beleid, rechtelijke macht, gezondheidszorg enz.).
 - Engels wordt door sommigen gezien als een communicatietaal, waarbij jezelf duidelijk maken volstaat, maar volgens anderen is het een wezenlijk probleem dat een buitenlander het Engels nooit als een native speaker zal beheersen, omdat met name - maar niet alleen - bij talenstudies taal een instrument én object van studie is.

Voorzet tot een meer flexibele benadering Engels in het onderwijs

Bij de diverse disciplines en bij de afzonderlijke vakken binnen die disciplines alsook bij de individuele docenten die in hun eigen onderzoekstraditie werken, bestaan over Engels in het wetenschappelijk onderwijs verschillende opvattingen. Het debat maakte heel duidelijk dat daar in ieder geval meer discussie over nodig is. Daarnaast was er ook een duidelijke roep om *een flexibele benadering van het Engels in het wetenschappelijk onderwijs*. Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat per opleiding jaarlijks wordt bekeken welke vakken er in het Engels gegeven kunnen worden.

De meeste deelnemers zijn het erover eens dat (enige) aandacht voor Engels in de ReMA logisch is gezien de carrière die de studenten na de opleiding voor ogen hebben, nl. meedraaien in de academische wereld waar Engels het meest wordt gebruikt bij congressen en publicaties. Over de gewone MA en in de BA lopen de meningen uiteen. Een cursus Academisch Engels zou nuttig kunnen zijn, ook binnen de driejarige BA en de eenjarige MA.

Voor een verslag van de discussiemiddag in Folia zie <http://www.foliaweb.nl/onderwijs/neem-het-nederlands-au-serieux/>.